

НА ШЛЯХУ ДО ІНТЕГРОВАНОГО СВІТОГЛЯДУ

Анотація. Сучасні досягнення науки щодо онтології всесвіту все частіше підтверджують біблійні істини, що дає підстави очікувати в майбутньому формування інтегрованого світогляду. Така векторна направленість процесу обумовлена також і законами діалектики.

Ключові слова: світоглядні парадигми, християнський монотеїзм та матеріалізм, сучасні матеріалістично-світоглядні концепції, Біблійні догмати, закони природи.

Kanivec R. On the Way to Integrated World Outlook.

Annotation. Modern achievements of a science studying the ontology of the Universe even more often confirm bible truths. It creates preconditions for the future formation of the integrated outlook. Such a vector orientation of the process is caused by the dialectics laws as well.

Key words: world outlook paradigms, Christian monotheism and materialism, modern material-and-outlook conceptions, Biblical dogmas, nature laws.

Формування світоглядних парадигм як продукту суспільно-інтелектуальної діяльності є невід'ємною функцією існування людських спільнот. Власне, саме з постановки онтологічних питань і починається людина [8] та подальше її існування як свідомої індивідуальності. В процесі осмислення реалій буття протягом історичного часу людством сформовано ряд світоглядних концепцій, основні з яких відображені в першокнигах: Ведах, Талмуді, Біблії, Корані та інших. Попри, здавалося б, суттєву відстороненість онтологічних питань від прагматики буденного життя насправді саме вони відіграють у суспільствах основну об'єднуючу (роз'єднуючу) роль, а тому впливають і на всю політико-економічну сферу. Тож формування інтегрованого світогляду сприятиме укріпленню співдружності народів, зміцненню соціальної безпеки та покращенню міжособистісних стосунків. До того ж, саме така тенденція процесу є його природним діалектичним завершенням.

У сучасній Європейській культурі домінуючими онтологічними парадигмами є християнський монотеїзм та матеріалізм. При цьому будь-яка форма монотеїзму традиційно вважається похідною від попередніх полі- та пантеїзму, які, в свою чергу, хрестоматійно видаються за породження темної дикунської відсталості первісних племен.

Проте аналіз всесвітнього досвіду християн-місіонерів висвітлює в цьому аспекті докорінно іншу картину [6]. Майже на всіх континентах місіонери стикалися з племенами, в генетичній пам'яті котрих тисячоліттями зберігалася щемлива туга за колись втраченим єдиним Богом-покровителем. Тож перша звістка про Христа сприймалася ними за повернення так довго очікуваного Бога, й люди з радістю приймали Ісуса в свої серця та свою культуру.

Подібний сценарій простежується і в Біблії. Як відомо, перша хвиля людства (від Адама та Єви до Ноя), беззаперечно, була інформована щодо Божого світотворення та своїх безпосередніх стосунків із Творцем. Знав про це й Ной, який у дитинстві міг особисто спілкуватися з внуком Адама, Єносом, а потім, до 600 літ, – із родоначальниками шести наступних поколінь першої хвилі людей (Бут.6), тобто мав інформацію щодо світоглядних питань із перших уст. Підтвердженням цього є принесення ним жертв після потопу не богам, а Богові (Бут.8:20), як свого часу робили Каїн та Авель (Бут.4:3-4), що свідчить про стабільність традиції протягом обмеженого історичного часу.

Політеїзм та пантеїзм, за логікою біблійних подій, сформувалися після Вавілонського змішання мов і розсіяння племен, що супроводжувалося падінням їхніх цивілізаційних досягнень та деградацією світоглядних понять. Подальше відродження єдинобожжя в Європейській культурі, як відомо, пов'язане з християнством. В аспекті формування онтологічних засад відбувається відповідно до закону діалектики спіралеподібного розвитку соціальних процесів: від нижчого витка (візуально обумовлене єдинобожжя) через проміжний етап політеїзму та пантеїзму до вищого – усвідомлення реальності невидимого Бога (сучасний монотеїзм) як результату досягнення людством високого рівня абстрактно-логічного суспільного мислення. Навіть Ісус вважав останнє за вищий прояв людського розуму, не завжди й не всім, на жаль, доступного, говорячи: "Коли Я говорив вам про земне, та не вірите ви, то як же повірите ви, коли Я говоритиму вам про небесне?" (Ів.3:12). Але людство з притаманним йому інстинктивним прагненням до знань та ідеалу, яким, безумовно, є Бог-Творець, дозріло, осягнуло й повірило.

Проте шлях до істини торувався й торується паралельно з неодноразовими збоченнями від магістрального напрямку. Таким було і язичництво минулого, й матеріалізм сучасності, гносеологічна єдність яких полягає в піднесенні частковості, фрагментарної складової творення (сонця, місяця, тотема, матерії) до рангу абсолюта. Як засвідчує наступна таблиця, майже всі фундаментальні засади сучасного матеріалізму – це модернізовані до рівня сучасних знань парадигми філософсько-язичницьких поглядів давньогрецького політеїзму.

Табл. 1 Витоки сучасних матеріалістично-світоглядних концепцій [за 7].

№ п/п	Автор	Першоджерело творення	Світоглядна концепція	Сучасна трансформація
1.	Фалес Мілетський (624-546 рр. до н. е.)	Вода	Все утворилося з води	Теорія А.І. Опаріна [5]
2.	Анаксимандр Мілетський (610-546 рр. до н.е.)	Не визначене	Тварини (риби) утворилися з вологи, деякі з них вийшли на суходіл, стали дихати повітрям і перетворилися в т. ч. і в людей	Теорія Опаріна, еволюція, дарвінізм

3.	Платон (427-347 рр. до н.е.)	4 "стихії"	Все формується з первинних 4-х стихій: вогню, повітря, води та землі.	Матеріалізм
4.	Арістотель (384-322 рр. до н.е.)	Речовина (матерія) та форма	Матеріальні першопричини ("стихії") розширюються до узагальненого поняття матерії та форм її вираження. Самозародження життя.	Матеріалізм, самозародження життя

Головна суперечність давньогрецьких філософсько-матеріалістичних концепцій із сучасним матеріалізмом полягає у визнанні ними Божої сили як джерела всіх проявів буття. В подальшому зі зростанням багажу знань щодо будови Всесвіту людством усе більшою мірою опановувала манія величч. Поступово пізнаючи мізерні частки законів природи, закладених у світобудову та сформувавши їх у певні галузі наукових знань, частина людської спільноти змішала 2 радикальні поняття – пізнання законів та їх творення, й на цій підставі відмовила Творцеві у праві на існування. Так сформувався сучасний матеріалізм, закритий для інших поглядів. Та з удосконаленням наукових знань і збільшенням їхнього багажу яскравіше почала виявлятися ідентичність відкритих законів, які висвітлені ще Біблійними істинами, що ілюструється наступною таблицею.

Табл.2 Порівняльна таблиця відповідності деяких наукових відкриттів Біблійним догматам

№ п/п	Закон природи	Біблійний догмат	Наукове підтвердження
1.	Наш світ мав початок	На початку Бог сотворив небо і землю (Бут.1:1).	Теорія великого вибуху (астрофізика, фізика)
2.	Необхідність енергії як рушія кожного процесу	І Дух Божий ширяв понад водою (Бут.1:2).	$E=mc^2$
3.	Світ виник у космосі з темряви	Земля була безвидна і пуста, і темрява лежала над безоднею (Бут.1:2).	Астрофізика, "чорні дірки"
4.	Існування одного первинного континенту	І сказав Бог: "Нехай збереться вода з-під неба..., і нехай з'явиться суходіл" (Бут.1:9).	Перший материк: Гондвана, Пангея, Ойкумена, мобілізм [1]
5.	Земля рухається	Він рухає землю (Іов. 9:6)	Астрономія
6.	Земля – знаходиться в космосі без опори	Він... повісив землю ні на чім (Іов. 26:7).	Астрономія
7.	Виникнення живих організмів упродовж 6 етапів творення	Буття 1: 20 – 26.	Геологія, Кембрійський вибух
8.	Людина створена в кінці творення	Буття 1: 26 – 27.	Геологія, палеонтологія, літологостратиграфічна шкала
9.	Все людство походить	"...ім'я Єва, бо вона мати	Мітохондріальна

	від першої пари людей	всіх живих" (Бут. 3: 20), "...з одної крові весь рід людський" (Дії. 17: 26).	праЄва (генетика, палеогенетика)
10.	Відносність часу	"В Господа один день – немов тисяча років, а тисяча років – немов один день!" (2 Пет. 3: 8).	Теорія відносності Ейнштейна
11.	Історичність	Факти Біблії підтверджені світовою історією.	Археологія, історія, етнографія
12.	Деградація Божого творіння в процесі розвитку	Вся Біблія.	Другий закон термодинаміки
13.	Інформація як основа організації живих організмів	"Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово" (Ів.1:1).	Генетика, інформатика [2]
14.	Виникнення живих організмів після створення середовища для їх життя	Буття 1: 1 – 25.	Кембрійський вибух: геологія, біологія, зоологія, геоекологія

Наведений список можна продовжити як за рахунок наукових обґрунтувань щодо принципової можливості біблійних див, включно з подорожжю пророка Іони в шлунку кита [4] до онтологічних узагальнень на зразок цього: "Лише світло рухається зі швидкістю світла, оскільки воно не є матеріальним об'єктом: його маса завжди дорівнює нулю. Уявимо собі безтілесного спостерігача (чистий світлоносний розум). Якщо вірити Ейнштейну, такий спостерігач перебуватиме скрізь, не вдаючись до подолання простору і часу. Це ж і є всюдисущий Спостерігач, Біблійний Бог Уседержитель! "Бог є світло, і немає в Нім жодної тьми" [Ів.1:5]. "Можливо, тут ми досягли кордонів пізнаваності" [3]. Здавалося б, шляхи зійшлися. Та попри очевидне зближення наукових знань і Біблійних догматів, широкого визнання їхньої тотожності не спостерігається.

Все ж певне зрушення має місце. Під тиском об'єктивних даних усе більша кількість вчених поступово переорієнтовується від атеїстичного світогляду до креаційного. При цьому матеріалістична орієнтація традиційно вважається науковою. Насправді ж жодна світоглядна концепція не може претендувати на такий статус через невідповідність ряду необхідних для цього вимог, а саме: можливості спостереження за процесом, закономірної повторюваності його, лабораторному підтвердженню та емпіричності. Світогляд може базуватися на наукових даних при діаметрально протилежній концептуальній трактовці, як це насправді відбувається між матеріалізмом та креаціонізмом, коли на основі одних і тих же фактичних матеріалів доходять до несумісних висновків. Тож кожна світоглядна концепція виходить за межі науки, включаючи її як часткову складову, й апіорі перебуває в площині віри. Матеріалісти вірять у небачене самозародження з універсального нічого, а креаціоністи – у створення всього сущого (видимого та невидимого) вищою сутністю Всесвіту – Богом. І ніхто із

них не може обґрунтувати свої погляди науково. Але в креаціоністів, очевидно, стійкіші логіко-конструктивні позиції. За приклад можна навести відомий автобіографічний випадок із Ісааком Ньютоном. Ньютону на замовлення було виготовлено чудову модель Сонячної системи. Побачивши її, колега-атеїст захоплено вигукнув: "Яка чудова модель! Хто це зробив?" "А ніхто"-відмахнувся Ньютон. - "Сама виникла!" Колега, звичайно, заперечив таку можливість. Тоді Ньютон звернув увагу атеїста на алогізм у поглядах, коли, заперечуючи принципову можливість самостворення моделі, одночасно пропагують таку ж можливість для грандіозного оригіналу. Логічні конструкції креаціоністів більш цілісні та вмотивовані силою та величчю Творця, хоч "ніхто Бога ніколи не бачив" (Ів.1:18).

Закони природи об'єктивні, стабільні та непорушні. А наука й релігія – це лише засоби пізнання. Навіть творячи дива – незвичайні для нашої буденної дійсності явища – Бог не порушує встановлених законів, а лише вдається до максимізації їхньої дії, або застосовує інші, існуючі, але нами непізнані. Тут правомірним є й діалектичний закон розвитку суспільних процесів по спірально-видній висхідній, що досить переконливо спрацювало в акті формування сучасного монотеїзму. Як давній монотеїзм, пройшовши через етапи політеїзму та пантеїзму відродився в сучасному єдинобожжі, так і наука, зародившись у надрах теології, пройде через атеїзм і повернеться до синкретизму на вищому рівні, що призведе до формування інтегрованого світогляду. Толерантне співіснування, взаєморозуміння й повага матимуть місце в близькому майбутньому. Адже ж не може матеріалістична наука до безкінечності вступати у протиріччя сама з собою, як зараз генетика, палеогенетика та дарвінізм; інформатика та біологія з фізикою.

Сила бездуховного грубого матеріалізму руйнівна. Опустивши людину від Бога до звіра, озброївши її законом боротьби за виживання, спотворивши ідеал вищої духовності, зведенням цілі людського існування до побутово-тілесних потреб, матеріалістична ідеологія привела суспільства, які її сприйняли, до межі морального падіння. Повинен спрацювати закон самозбереження. Матеріалістичний шабаш має зупинити усвідомлення, що "коли отруїться остання річка, зрубається останнє дерево, загине остання риба, виявиться, що гроші не їстівні" [9]. Для унеможливлення подібного сценарію в стосунках між людьми та природою необхідно повернутися до біблійних ідеалів, тобто "любити ближнього свого, як самого себе" [Мт. 22: 39], а землю "порати та доглядати" [Бут. 2: 15].

Шлях до порятунку людства лежить виключно через формування інтегрованого світогляду. Об'єктивна реальність та законами діалектики змусить до цього, якщо не буде задіяний варіант фатального завершення. Необхідно зупинитися й повернутися лицем до Того, Хто зове нас і каже: "Будьте святі, – Я бо святий" (1 Пет. 1: 16). Людські спільноти незабаром вийдуть на шлях інтегрованого світогляду, де очікуються великі цивілізаційні досягнення в економічному, морально-етичному та суспільно-політичному напрямках. А перед наукою відкриються нові горизонти в пізнанні законів буття на користь суспільству [3]. Об'єктивні передумови для такого сценарію

вже сформовані історією існування людства, яке під тиском необхідності відійде від суїцидарної орієнтації й повернеться до заповіту Творця про опіку над Землею та любов між собою.

Список використаної літератури та джерел:

1. Вегенер А. Происхождение континентов и океанов. – Л.: Наука, 1984. – 285с.
2. Вернер Гитт. В начале была информация. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2008. – 350 с.
3. Каныгин Ю.Н., Кушерец В.И. Библия и будущее науки. – К.: Знание, 2009. – с. 14.
4. Мокрицька А.Н. Матеріали науково-практичної конференції "Парадигма творення в сучасній науці на шляху до інтегрованого світогляду". – Острог, 2009. – с.358 – 359.
5. Опарин А.И. Возникновение жизни на земле. – М.: Изд-во АН СССР, 1957. – 395 с.
6. Ричардсон Д. Вечность в их сердцах. – Курск: Научно-библейский центр, 2007. – 192 с.
7. Фон Штайн. CREATIO. – Симферополь, 2008. – с. 120 – 121.
8. Шри Шримад А. Ч. Бхактиведанта Свами Прабхупада. Бхагават-Гита. – Изд-во Бхактиведанта Бук Траст, М. – Л. – Калькутта – Бомбей – Нью-Дели, 1984. – с. 20.
9. Что даёт земля? К земле с любовью. – Спецвыпуск. – Киев. – Весна, 2009.